

FRIVILLIGHETSMELDING

Sortland kommune 16. juni 2022

SAMMENDRAG

Mangfold og inkludering

Åpenhet og synliggjøring

Nytenkning og rekruttering

Innhold

---

1 Innledning.....	3
Hva er frivillig arbeid?	3
Frivillighetens år.....	3
2 Organisering av arbeidet.....	3
Bestilling.....	3
Administrativ arbeidsgruppe	3
3 Frivillig sektor	4
4 Frivilligheten i Sortland kommune	4
5 Folkehelse og frivillighet.....	6
6 Kommunens rolle som tilrettelegger og initiativtaker	7
Kommunens planer og oppfølging.....	7
7 Visjon.....	9
8 Frivillighetsmelding – mål og tiltak.....	9
Hovedmål for frivilligheten i Sortland	9
Tiltak.....	9
9 Kommunestyrets behandling	11

1 Innledning

Hva er frivillig arbeid?

Med frivillig arbeid mener vi all ulønnet aktivitet som utføres utenfor egen husholdning av enkeltpersoner og/eller grupper/organisasjoner, og som er med på å gi en ekstraverdi til beste for Sortlandssamfunnet.

Mulighet til å bidra som frivillig styrker opplevelsen av å ha verdi, fremmer identitet, fellesskap og mening. Det å delta som frivillig kan ha stor betydning for å forebygge eller redusere isolasjon og ensomhet, blant unge så vel som eldre.

Frivillig arbeid har en egenverdi i seg selv. Frivillig arbeid er en kvalitet ved et samfunn og har nær sammenheng med livskvalitet og folkehelse.

Kommunens rolle er å tilrettelegge, initiere og samarbeide for å støtte og styrke frivilligheten.

Kommunen skal motivere til og tilrettelegge for frivillig innsats som et supplement til kommunale tjenester og samtidig være støttespiller for en selvstendig og uavhengig frivillig sektor.

Frivillighetens år

Regjeringen har bestemt at 2022 skal være frivillighetens år. Kommunen ønsker å sette frivillighet på dagsorden ved blant annet å fremme en frivillighetsmelding.

2 Organisering av arbeidet

Bestilling

Kommunestyret fattet følgende vedtak i sak 77/20 Budsjett 2021 og økonomiplan 2021-2024:

Kommunestyret ber Kommunedirektøren igangsette arbeidet med å utarbeide en frivillighetsmelding som viser hvordan Sortland kan skape et bedre og mer mangfoldig tjenestetilbud ved å styrke frivillighetsarbeidet i kommunen.

Administrativ arbeidsgruppe

Kommunedirektøren etablerte en administrativ arbeidsgruppe bestående av kommunalsjef teknisk Terje Kili, folkehelsekoordinator Guro Karlsen, Kristoffer Lagesen rådgiver oppvekst, fritidsleder Øystein Lindbeck og Ørnulf Nielsen. Arbeidsgruppa fikk i oppdrag å utarbeide meldinga.

Arbeidsgruppa har hatt samtaler med frivilligheten, både med Frivilligsentralen og en rekke enkeltpersoner. Det har vært gjennomført dialogkonferanse i Kulturfabrikken med frivillige lag og foreninger i april 2022 og det ble gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot frivillige lag og foreninger og en undersøkelse rettet mot enkeltpersoner.

3 Frivillig sektor

Frivillig sektor er en grunnpilar i vårt demokratiske samfunn og er et viktig element i samfunnsstrukturen mellom det private og det offentlige, og står for en betydelig del av verdiskapingen.

Frivillig innsats er avgjørende for å skape gode lokalsamfunn. Det store mangfoldet av organisasjoner bidrar til samvær og trivsel, fellesskap og stedsidentitet.

Ifølge SSB var bruttoproduktet til ideelle og frivillige organisasjoner inkludert frivillig arbeid i Norge på om lag 139 milliarder kroner i 2018. Ulønnet innsats fra frivillig sektor er beregnet til omtrent 142 000 årsverk.

78 % av befolkningen er medlem av minst en organisasjon, og 48 % av befolkningen er medlem i minst to organisasjoner (SSBs levekårsundersøkelse 2020).

Inntektskildene til ideelle og frivillige organisasjoner er 27 % statlige og 17 % kommunale og fylkeskommunale midler gjennom overføring og kjøp av tjenester, 45 % fra husholdninger og 12 % andre aktører (SSBs satellittregnskap for frivillig sektor 2020).

4 Frivilligheten i Sortland kommune

Sortland har et mangfold av frivillige organisasjoner og aktiviteter.

Det er registrert 170 organisasjoner i [Brønnøysundregistrene](#), [Kommunen](#) og [Frivilligsentralen](#) har også register for frivillige organisasjoner.

Kartleggingen av frivilligheten i Sortland bygger på en spørreundersøkelse som ble gjennomført i mars/april 2022, samt en dialogkonferanse i Kulturfabrikken 6. april og dialogmøter med frivilligheten.

Kort oppsummert er arbeidsgruppas konklusjon slik:

Endringer i frivillig arbeid

Den mest markante endring i frivilligheten er at lag og foreninger sliter med å drive laget. I Sortland ser vi samme tendens som beskrevet i [St. Meldn. 10 \(2018-2019\)](#): Frivillig innsats har økt, mens organisasjonstilhørigheten og viljen til å påta seg verv har gått ned.

Færre vil påta seg faste verv, men folk stiller gjerne opp til dugnad og ad-hoc arbeid. Utviklinga beskrives som fra medlemsbaserte organisasjoner til koordinert frivillighet.

Dette betyr at kommunen og de frivillige organisasjonene bør vurdere nye arbeidsmåter.

Rekruttering og alder

Mange lag registrerer at gjennomsnittsalderen på de frivillige øker vi har en økende andel eldre i samfunnet. Kommunen bør etablere et prosjekt der man spør de eldre om hvordan eldresressursen kan synliggjøres og brukes. Kommunen bør også invitere ungdomsrådet til samarbeid for å rekruttere flere unge til frivillig aktivitet.

Lokaler og husleie

Tilgang på lokaler er en viktig forutsetning for å kunne drive frivillig aktivitet i lag og foreninger. Kostnadene til møtelokaler og aktivitetslokaler oppleves som en barriere for organisasjonene. Mange lag må betale husleie for aktivitetene og møtene. Kommunen bør vurdere subsidiering av husleie til foreningsarbeid, særlig er møterom på Kulturfabrikken nevnt som ønskelig å bruke, men har en høy husleie.

Samfunnshusene – de lokale kulturhusene

De fleste har etterslep på vedlikeholdet og har økonomiske utfordringer, spesielt som følge av korona og manglende inntekt. De lokale samfunnshusene er viktig for aktivitetene i bygdene. Kommunen bør øke støtten til samfunnshusene.

Økonomi

Lag og foreningers viktigste inntektskilder er offentlige overføringer, medlemskontingenter og bidrag fra personer og bedrifter. Alle frivillige organisasjoner melder at kommunens tilskudd er viktig for å dekke husleie til møterom, drift av laget og utgifter til treningsarena.

Frivilligheten etterlyser søknadsbaserte frie kulturmidler.

[Grasrotandelen](#) er en viktig inntektskilde. For Sortland mottar lag og foreninger rundt 1,7 mill. kr. årlig i grasrotandel. Næringslivet sponser også frivilligheten, blant annet gir Fortum Vind kr. 550 000 årlig til lag øremerket tiltak i Sortland.

Koordinering

Frivilligsentralen har en viktig koordineringsrolle opp mot helse og omsorgsrelatert virksomhet og integreringsarbeidet. Det er viktig at dette videreføres.

Flere har foreslått å styrke koordinering av frivilligarbeid ved å opprette en frivillighetskoordinator. Dette som et svar på at organisasjonstilhørigheten og viljen til å påta seg verv har gått ned, mens mange gjerne bidrar når de blir spurt.

Helse og omsorg

Helseansatte blir mer og mer presset på tid. Det er stort behov for samhandling med frivillige, slik som Frivilligsentralen gjør i dag. Det er svært viktig å videreføre det arbeidet som Frivilligsentralen gjør og den samhandling som er med helse og omsorgssektoren. Samarbeid og samarbeidsformer bør utvikles og utvides.

Sosiale medier og kommunikasjon

I spørreundersøkelsen er det flere som etterlyser bedre informasjon fra lag og foreninger og kommunen om frivillig arbeid. Både hva som finnes og hvordan man kan melde seg på. Både lagene og kommune bør bedre informasjonsarbeidet rettet mot frivilligheten.

Kommunikasjonen mellom organisasjonene og de frivillige og mellom frivillige, skjer i dag digitalt med e-post, SMS eller på Facebook. Det etterspørres digitale møteplasser der oppdrag kan meldes inn og der frivillige kan melde seg på.

Kommunen bør vurdere å opprette slike møteplasser i samarbeid med frivilligheten. Dette er et tema som kan tas opp til drøfting i et frivillighetsforum.

Frivillighet og beredskap

Røde kors, Norsk folkehjelp og Vesterålen Redningshunder er organisasjoner som ivaretar viktige funksjoner i lokal beredskap. Dette er viktig å sikre og videreføre. Vi har sett at i forbindelse med kriser, korona og flyktninger fra Ukraina, er det stor frivillig vilje og innsats.

Frivilligheten og idrett/friluftsliv

Det meste av barne- og ungdomsaktiviteter i kommunen er tilrettelagt og drives i regi av frivillige lag og foreninger. Det er særdeles viktig å støtte opp om dette arbeidet.

Manglende treningsarena og hallsituasjonen i sentrum beskrives som kritisk. Det er viktig at kommunen bidrar til å bedre denne situasjonen snarest.

Mer aktivitet – mindre byråkrati

Generell økt byråkratisering med dokumentasjonskrav og krav fra det offentlige både til ordinær drift og til tilskudd, er kanskje en av årsakene til at mange kvier seg til å sitte i styre til foreningene. Det foreslås å forenkle og digitalisere søknader, prosjektmidler og rapportering. Frivilligheten har også etterlyst at alle brev til kommunen må besvares, selv om de er avslag på søknader.

Anerkjennelse av frivillig arbeid

I spørreundersøkelsen er det flere som sier at kommunens anerkjennelse og støtte til frivilligheten er svært viktig. Anerkjennelse av frivilligheten kan blant annet være at kommunen deltar, og er til stede ved større frivillige arrangement.

Korona og frivilligheten

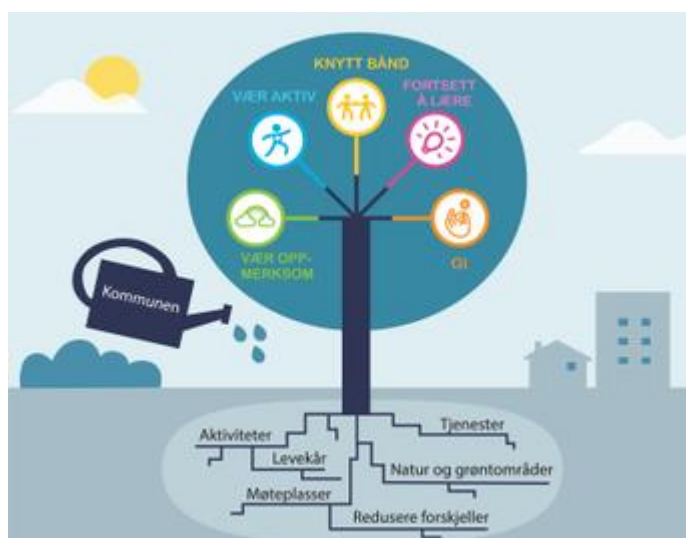
I pandemien har det meste av aktivitet vært stengt ned og dermed har aktiviteten vært lav, vanskeligere å rekruttere nye frivillige og redusert mulighet til inntekt. Dette merkes spesielt på de lag som har husleie eller eier eget hus.

5 Folkehelse og frivillighet

I folkehelseprofilen sies det at livskvalitet omfatter både objektive faktorer som økonomi, boforhold og deltakelse i samfunnet, og subjektive faktorer som glede, mening, engasjement og tilfredshet. Opplevelsen av trygghet, fellesskap, utvikling og påvirkningsmuligheter er viktig for livskvaliteten.

Arbeidsgruppa velger å ta med folkehelseperspektivet i frivillighetsmeldinga fordi det er en nær sammenheng mellom deltakelse i frivillig arbeid og folkehelse.

Det er mye kjent statistikk relatert til folkehelse, blant annet [Folkehelseprofilen 2022 for Sortland](#) og resultater fra UngData-undersøkelsen: Folkehelseprofilen viser at andelen barn av enslige forsørgere er mye høyere i Sortland enn nasjonalt, og andelen som mottar stønad til livsopphold i aldersgruppen 20-66 år er høyere enn nasjonalt.

- Andelen unge mellom 15 og 24 år i Sortland kommune som har psykiske symptomer og lidelser og plager med muskel- og skjelettet, er større enn det er i resten av landet.

- Skadelige livsstilsvaner som røyking, hjerte- karsykdommer og overvekt/fedme virker å være et større problem i Sortland enn på landsbasis.
- Andelen ungdomsskoleelever som i Ungdata-undersøkelsen sier de er fornøyde med lokalmiljøet, er lavere enn i resten av landet.
- Sortland skiller seg også negativt ut når det gjelder ungdom som er med i en eller annen form for organisert fritidsaktivitet etter fylte 10 år, kun 41 % svarer at de er med nå sammenliknet med et landsgjennomsnitt på 59 %. Det er også en høy andel i Sortland som sier de aldri har vært med i organisasjoner, klubber etc., hele 24 % av ungdomsskoleelevene har aldri være med mot 14 % nasjonalt.
- Blant 5.-7.klassinger er andelen som er med på faste fritidsaktiviteter høyere, og 69 % svarer at de er med i dag, og det er kun 5 % som aldri har vært med på faste aktiviteter.
- Det kan være viktig å satse mer på å beholde barn og unge lengre i fritidsaktiviteter, da aktivitetene kan bidra til økt livskvalitet gjennom trygghet, fellesskap, utvikling og påvirkningsmuligheter i organisasjonen man deltar i.

6 Kommunens rolle som tilrettelegger og initiativtaker

Visjonen for Sortland som ble vedtatt i kommuneplanens samfunnsdel;

«Ilag om fremtidas Sortland – raus, attraktiv og bærekraftig» peker på at det er samarbeid mellom kommune, innbyggere, næringsliv, institusjoner og frivillige som skal forme fremtidas Sortlandsamfunn.

Innenfor de fem hovedmålene planen inneholder, er frivillighet og frivillig innsats beskrevet under tre av hovedmålene.

I folkehelseloven står det at kommunen har et ansvar for å legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

Kommunen har gjennom flere planer forpliktet seg og lagt til rette for samarbeid med frivillig sektor.

Kommunens planer og oppfølging

Kommunen har i en rekke plandokument forpliktet seg og lagt til rette for samarbeid med frivillig sektor: Sortland kommuneplan samfunnsdel 2022-2034 har gitt en klar retning for kommunens arbeid med frivilligheten. Den overordnede visjon for kommunen er

Ilag om fremtidas Sortland - raus, attraktiv og bærekraftig

Hva betyr dette for den enkelte?

Som innbygger, arbeidstaker, fotballtrener, pensjonist, ungdom eller turgåer spiller du en rolle i Sortlandsamfunnet. Du kan bidra i utviklinga av fremtidas Sortland og i lag kan vi skape en god hverdag og et meningsfylt liv, hvor hver enkelt blir sett og det er rom for alle. Dette er grunnlaget for visjonen til planen.

Litt om hva samfunnsdelen sier om frivillighet:

Sortland er motoren i et attraktivt og bærekraftig Vesterålen, derfor skal vi:

- Samarbeide med frivillighet og lokale velforeninger om en lokal og bærekraftig bygdeutvikling med nødvendig infrastruktur og etablert bredbånd.
- Samarbeide med næringslivet og frivilligheten om å styrke Sortlands profil som Den blå byen, som synlig felles merkevare for Sortland.

Sortlandssamfunnet er raust og helsefremmende, og derfor skal vi:

- Legge til rette for alle som vil kan delta i arbeids-, fritids- og samfunnsliv.
- Senke terskelen for barn og unges deltakelse, for eksempel gjennom fjerning av egenandeler e.l.
- Ha bygg og anlegg av høy kvalitet for både organisert og uorganisert aktivitet.
- Legge til rette for en mangfoldig frivillig sektor og anvende ressursene i seniorstyrken.

I Sortlandssamfunnet skapes mestring, trivsel og grunnlag for livslang læring, og derfor skal vi:

- Legge til rette for at alle barn og unge kan delta i organisert og uorganisert fritids-, kultur-, idretts- og friluftslivsaktiviteter.
  - Samarbeide tett mellom kommunen, organisasjoner og frivillighet for å utnytte ressursen i frivilligheten til behov som gagnar barn og unge.
  - Ha et særskilt fokus på å bekjempe mobbing og unngå utenforskap ved å fremme samarbeid mellom skoler, barnehager, idrettslag, fritidsklubber og andre arenaer for barn og unge.
- Et bredt spekter av offentlige instanser må bidra til et samfunn som gir en trygg oppvekst i Sortland.
- Tilrettelegge for at eldre og unge kan bidra med sine ressurser for mestring og fellesskap gjennom frivillig innsats

Kommunedelplan helse, omsorg og folkehelse 2015-2030

I kommunedelplan for helse, omsorg og folkehelse 2015-2030 er ett av hovedmålene

Å anvende det frivillige for å kunne få til en bedre helse og omsorgstjeneste som kan være med å øke trivsel og velferd både blant brukere og ansatte.

Kommunedelplanen for helse og omsorg har nevnt følgende strategier:

1. Sortland kommune må øke samspillet med det frivillige.
2. Sortland kommune skal satse på koordinering.
3. Sortland kommune skal ha en dynamisk og mulighetsrettet organisasjon som nyttiggjør den frivillige ressurs

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser 2019-2022

Denne planen bygger på et nært samarbeid med frivillig sektor. I plansammenheng er idrettsrådet fast samarbeidspartner og gjennomføring av plantiltak som anleggsutbygging og aktivitet skjer oftest i samarbeid med frivillig sektor.

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser 2019-2022 rulleres nå og skal opp til behandling høsten 2022.

Kommunen skal følge opp og gjennomføre allerede vedtatte planer rettet mot frivilligheten.

7 Visjon

Visjonen for frivillighetsmeldingen er ***Ilag om fremtidas Sortland.***

Sortland kommune ønsker at frivillighetsarbeidet skal ha følgende kjennetegn:

- Mangfold og inkludering
- Åpenhet og synliggjøring
- Nytenkning og rekruttering

8 Frivillighetsmelding – mål og tiltak

Hovedmål for frivilligheten i Sortland

Kommunen skal

1. Tilrettelegge for bedre samhandlingen med frivillig sektor
2. Stimulere til mangfold, bredde og rekruttering i frivillig sektor
3. Skape forutsigbarhet for frivilligheten
4. Anerkjenne frivillighetens arbeid og den betydning det har for Sortlandssamfunnet.

Tiltak

Frivillighetsmeldinga er ingen plan, men et grunnlag for videre prosesser internt i kommunen og i samarbeid med frivilligheten. Første fase i det videre arbeidet er imidlertid å få etablert et nærmere samarbeid med frivilligheten for samhandling og koordinering.

Hovedmål 1	Tiltak
Tilrettelegge for bedre samhandlingen med frivillig sektor	<ul style="list-style-type: none"> • Etablere et frivillighetsforum der alle lag og frivillige og kommunen kan møtes for dialog, samhandling og koordinering. Frivillighetsforumet skal møtes minst en gang i året. • Etablere en frivilligkoordinator som samhandler tett med frivillisentralen • Kommunen etablerer faste kontaktpunkt/ressurser i den kommunale organisasjon som frivilligheten kan kontakte. Kontaktpunktene skal være i helse og omsorg, Kulturfabrikken, oppvekst og teknisk. • Den kommunale årsmeldingen skal ha et eget kapittel om oppfølging og gjennomføring av frivillig aktivitet i kommunen.

Hovedmål 2	Tiltak
Stimulere til mangfold, bredde og rekruttering i frivillig sektor	<ul style="list-style-type: none"> • Etablere en digital plattform som gjør det enklere å gjøre kjent et behov for dugnad og der man enkelt kan melde seg på – En jungeltelegraf • Etablere prosjekt som har til formål å samarbeide med eldresursen • Etablere et prosjekt i samarbeide med ungdomsrådet for rekruttering av flere unge • Kommunen må avsette midler til aktiviteter spesielt rettet mot barn og unge og integrering. • Utrede og synliggjøre tilgangen på møterom og aktivitetsrom for frivilligheten med målsetting om rimelig leie • Bedre tilgangen og kapasiteten til treningsarenaer og hall

Hovedmål 3	Tiltak
Skape forutsigbarhet for frivilligheten	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunen utvikler enklere søknads og rapporteringssystem for tilskudd og søknadsbaserte midler • Etablere kommunale økonomiske stimuleringsordninger rettet mot drift av samfunnshus, barne- og ungdomsaktiviteter og integreringstiltak. • Forbedre informasjonen om kommunens tjenester på frivillighetsfeltet. Kommunens hjemmeside oppdateres med kontaktinformasjon, regler for utleie av kommunes lokaler og informasjon om støtteordninger.

Hovedmål 4	Tiltak
Anerkjenne frivillighetens arbeid og den betydning det har for Sortlandssamfunnet.	<ul style="list-style-type: none"> • Videreføre Kulturprisen og frivillighetsprisen. Disse er med på å anerkjenne frivillighetens betydning. • Kommunen stiller opp på arrangement der de er invitert. Dette er et enkelt tiltak for at frivilligheten kan føle seg sett og lagt merke til. Et klapp på skuldra er viktig. • Samhandle med frivilligheten for å styrke beredskapen i kommunen

9 Kommunestyrets behandling

Kommunestyret behandlet meldingen 16. juni 2022 og fattet følgende vedtak:

Kommunestyret vedtar at Frivillighetsmelding 2022 legges til grunn i det videre arbeid med frivilligheten i kommunen.

Kommunedirektøren bes komme tilbake til kommunestyret med et forslag til hvordan meldingen tas videre fra ord til handling.